دروستبوونی زمانی جۆکەر هەڕەشەیەکی گەورە بۆ مردنی زمان … نیگار نادر

زمانی کوردی ستوونە سەرەکییەکەی کێشش و ناسنامە و چێکدانەدانی نەتەوەی کوردە ، ئەو زمانەی سیمبۆلی زیندوومانەوە و شکۆی ملێۆنان مرۆڤی کوردە ، تاکە چەکی بەرگری ئەو نەتەوەیەیە کە لە مێژوو ، جوگرافیا ، شارستانیەت هەڵپەسێردراوە و مافی بوون بە دەوڵەتی لێ زەوتکراوە..
زمانی کوردی هەرچەند زمانێکی ماندوو زامدارە، زمانێکی بۆ خزمەت و سەرکوتکراوە بەڵام لەگەڵ هەمووو ئەوانەشدا هەر زمانێکی نەبەزە..، هەر ئەو زمانە بەدرێژایی مێژوو بەسەدان مرۆڤی شکۆداری لەپیناو بووەتە قوربانی و لەسێدارەدا دراوە ، بە هەزارەهای لەسەر ئەنفالکراوە بە سەدان ڕووناکبیری لەسەر پەرتەوازە کراوە، زمانێکە تا ئێستا وەرنەگێڕدراوەتە ناو ئەدەب و سیاسەت و زانست لە جیهاندا ، بەو مانایەی زمانێکی بەجێماو و سڕکراوە…

لێرە دا نامەوێ ئاماژە بە کۆی مێژووی زامدارکرنی زمانی کوردی بکەم، بەڵام ئەوەی گرنگە ئەگەر چەند سەرنجێك لە چۆنیەتی ڕێکخستن و بەکارهێنانی زمانی کوردی لەناو هەرێمی کوردستان کە قەوارەیەکی نیمچە سەربەخۆ و خاوەن دەسەڵاتی ٢٧ ساڵەی خۆبەڕێوەبەرییە بدرێ، سەرەڕای خاوەنداریەتی داهات و سەرمایەکی بێئەژماری سامانی سروشتی و نەوت لە دە ساڵی ڕابردوودا..

ئەوەی زۆر سەرنجکێشە ئەو سنوورە جوگرافیایەیە کە دەبێت هەڵوێستەی لەسەربکرێت چونکە بەدرێژایی مێژووی ئەو نەتەوەیە لەهەر چوارپارچەدا یەکەمجارە کورد گەیشتۆتە ئەو پێگەیە لەسەر ئاستی جیهانی و ناوچەیی، هەم لەڕووی دەسەڵاتی خۆبەڕێوەبەری و ڕامیارییەو هەم لە ڕووی ئابووری و سەرمایەدارییەوە ، بۆیە لێرە زۆر گرنگە لە خۆمان بپرسین ئایا تا ئێستا چ پڕۆژەیەکی نیشتمانی، بۆ پاراستنی زمانی کوردی هەبووە؟ !
لەئێستادا وەکو بەرپرسیاریەتێکی ڕۆناکبیری، ئەرکەمانە بپرسین ئایا بە درێژایی ئەو ساڵانە لەسەر چ بنەماو بە چ یاسایەك زمانی کوردی پارێزراوە؟ ئایا چ هەنگاوێك بۆ بە ستانداردکردنی شێوەزارەکانی زمانەکان نراوە؟ ئایا ساڵانە چ ستراتیژیەتێك بۆ

پاراستنی زمانی کوردی، لەسەرۆکایەتی حکوومەتەوە داڕێژراوە ؟ چ جۆرە ڕێنماییەکی زماندروستی داسەپێنراوە؟ ئایا مەرجەکانی زمانزانی بەسەر وەبەرهەمهێنانی بیانی لەهەرێمی کوردستاندا سەپێنراوە؟ زانکۆیەکان چ پرۆژەیەکیان بۆ پێشخستن و ناساندنی زمانی کوردی پێشکەشکردووە ؟ یان چ مەرجێکی زمانزانیان بۆ دیپلۆماتە بیانی و کونسوڵخانەکانیان دەستنیشان کردووە؟

ئایا وەزارەتی پەروەردە چ پرۆژەیەکی نیشتمانی بۆ چەسپاندن و تۆکمەکردنی زمانی کوردی داڕشتووەو ڕاگەیاندوە؟ پێویستە کۆڕی زانیاری کورد پلان و پرۆژە و بەرهەمەکانی ئەو چەند ساڵەی ئاماژە پێبدات و بڵاوبکاتەوە! ئەدی لەو ماوە زەمەنیەی رابردوو ئەجێندای وەزارەتی ڕۆشەنبیری چی بووە بۆ خزمەت و پیشکەوتنی زمانی کوردی؟!

بۆ دەبێت لەدوای ٢٧ساڵ ترازان لە بەغدا زمانی عەرەبی کە هۆیەکی پاشکەوتەییە بۆ نەتەوەی کورد هەم وەکو سەرچاوە هەم وەکو شانازی هەم وەکو داسەپاندن لەزۆربەی دامودەزگا ڕەسمی و ناڕەسمیەکاندا بەزمانی سەرەکی و سەرچاوە ئەژمار بکرێت؟!
ئایا یاسای وەبەرهەمهێنان چ سودێکی هەبووە و چ زەبرێکی لە زمانی کوردی داوە ؟ دەبێت لەسەڕرا بە پرۆتۆکۆڵە دیبلۆماسی و سیاسی و بازرگانی و سەربازییەکاندا بێین و ، بپرسین کوا دەقەکانیان بەزمانی کوردی؟ کوا مەرجەکانی زمانزانی بۆ هاووڵاتیە نیشتەجێ بووە بیانییەکان لە هەرێم؟
دەبێت لە وەزارەتی کار بپرسین ئایا ڕێنماییەکانی پەیڕەوکردنی زمانی کوردی لەکوێی مەرج و مۆڵەتدان بە کۆمپانیا نێودەوڵەتیەکان دەسنیشان کراون، کە لە هەرێمی کوردستان دەستەبەکاردەبن؟ دەبێت وەزارەتی شارەوانی وەڵامی ئەو پرسیارە بداتەوە ئایا تابلۆی سەر باڵەخانەکانی هەرێم چۆن و بە چ پێوەرێکی سەروەری زمانی کوردی هەڵواسراون؟
ئایا میدیای کوردی کە ئێستا بۆتە دەمڕاستی حکوومەت و سەنتەری ڕۆشەنبیری کوردی! لەسەر چ بنەمایەکی زمانەوانی پرۆگرامەکانی دەوەشێنێت؟ ئایا مۆڵەتی زمانزانی لە کەس وەردەگرێت؟ ئەی لە هۆتێل و ریستۆرانت و کافێ و یانە و ئارایشگایەکاندا چۆن زمانی کوردی دەبڕدرێ؟ بۆ هیچ یەك لە نۆڕینگەو تاقیگەو هوتێل و ئارایشگایەکان نرخیان هەڵنەواسیوە؟ بۆ دەبێت هەر بیانییەك لەسەر ئەو خاکە نەك قۆڵ بەڵکو زمانی کوردیش ببڕیت؟!

زۆر گرنگە سەرنج لە دامەزراندنی ئەو هەموو قوتابخانە بیانیانە بدەین کە لە پرۆگرامەکانیاندا زمانی کوردی بە زمانێکی لاوەکی

دەژمێرن و بەپێی ئەجیندای خۆیان زمانی کوردی دەشێوێنن و لەناویشیاندا هەندێك قوتابخانەی تورکی و فارسی کە بەخۆڕایی کورسی خوێندن بەزمانی خۆیان بۆ منداڵانی کورد دابین دەکەن؟!
دەبێت بپرسین بۆ لەو هەرێمە گچکەیەمان تا ئێستا زانکۆ نا بەڵکو تاکە ئەکادیمیایەکی تێدا نییە بۆ فێربوونی زمانی کوردی؟ لەهەمان کاتیشدا بۆ چەندین زانکۆی ئەمەریکی و فەرەنسی لە کێبڕکێی دامەزراندان دان؟! کوا شێوەزاری پایتەخت کە شێوەزاری هەولێرییە ، بۆ بەشەکانی زمانی کوردی لە زانکۆیەکان لاوەکیترین بەشن؟!

دەبێت بپرسین ئایا لەچەندین ساڵی ڕابردوودا چ جۆرە نەوەیەکی زمانزان بەرهەم هاتووە، ئایا چ سیاسەتێك بۆ وەبەرهەمهێنانی مرۆیی لە کوردستان هەبووە؟ کێ بەرپرسیارە لەوەی کە تەواوی تاراوگەنشینانی کورد لە ئەوروپاو جیهاندا منداڵەکانیان بە زمانی کوردی فێر نابن ؟! بۆ دەبێت نەوەی داهاتوو زمانی دایك باش نەزانێت؟
ئەی زۆربەی ئەو منداڵانەی دانیشتووی پایتەختی هەرێمن چ تاوانێکیان هەیە لەوەی شێوە گۆکردنی ئەمەریکییەکەیان زاڵترە بەسەر گۆکردنە کوردییەکەیان؟! ئەدی ئەو منداڵە کوردانەی لە لەندەن و ئەڵمانیا و سوێدو… لەدایك بوون و زمانە کوردییەکەیان لەنگ و پچرپچرە!، ناکارێن ڕستەیەك بە کوردی بنووسن گوناهیان چیە؟! لەهەمان کاتدا نکۆڵی لەوەش ناکرێ کە ناهۆشیاری کۆمەڵگە کاریگەری هەیە لەسەر دروستکردنی هەستی نەتەوایەتی نەوەی داهاتوو بە تایبەت دایك و باوك، کاتێك هەستی نەتەوایەتییان بۆ زمانی دایك لاوازە و منداڵەکانیان بە زمانێکی بێگانە پەروەردە دەکەن یان پتر زمانی ئینگلیزی بەسەر زمانی کوردی دا دەنرخێنن.

ڕاستە چەسپاندن و پاراستنی زمان ئەرکی دەسەڵاتە، بەڵام گەرەکە بپرسین ئەی لە چەند ساڵی ڕابردوودا ڕووناکبیران چ پرۆژەیەکیان هەبووە بۆ پاراستنی زمانی کوردی؟ ئایا سەرهەڵدانی ئەو هەموو وەرگێرە، کە زۆربەیان زماننەزانن ، ڕێکەوتێکی ئاساییە؟ ئەدی لەچاپدانەوەی کۆ بەرهەمی هێزانڤان و مێژوونووسانی کورد لە ئێران و لوبنان چ پرۆژەیەك و بە چ ئاقارێکە؟ چ زەبرێك لە زمانی کوردی دەدا!
لەگەڵ ئەوەی سروشتی کۆمەڵایەتی و کوولتووری کورد سروشتێکی ناوازەیە، بۆیە یەکگرتن و یەکخستنیشی کارێکی ئەستەمە، یەك لەو ئەستەمیانەش دروستبوونی زمانێکی یەکگرتوو و ستاندارده، کە دروست نەبوونی جێگای کەموکورتی و هەڵەشەیەکی گەورەیە، لەگەڵ ئەوەش

زاڵبوونی زمانی تەکنۆلۆجیا، کە زمانی کوردی بەرامبەری زۆر لاوازە، وە داسەپاندنی زمانی ئینگلیزی لە ڕێگای پەروەردەو بازاڕو بزنس ، هەڕەشەی سەرەکی بنکوڵکردنی زمانی کوردین.
ئەوەی لێرەدا مەبەستمە ئاماژەی پێبدەم دروستبوونی زمانێکی جۆکەرە ، زمانی کوردی زمانێکە هیلاککراوە بە هەڵە بەکارهێنان و پشگوێخستن ، خەریکە بەرەبەرە هیچ بنەمایەکی ناهێڵدرێ گەشە بکات، بۆئەوەی زیندوو بمێنێتەوە هیچ یاسایەك نییە بەرگری لێبکات و هیچ سزایەك نییە بۆ تێکدەران و زیان پێگەیەنەرانی…
ئەگەر وردتر سەرنجبدەین دەبینین ئەو زمانە لەلای منداڵانی کورد زۆر بایەخی نییە، منداڵی کورد لە دێەوە زمانی ئینگلیزی دەنرخێنێ بەسەر زمانی خۆیداو زمانی کوردی پێ لاوەکییە..

لە ئێستادا ئەو زمانە کوردییەی دەرئەنجامی پشتگوێ خستنی دەسەڵات ، لاوازیی ئەکادیمیای زمان ، وەرگێڕانی سەقەت، میدیای تازە پێداکەوتە ، بە لاوەکی بەکارهێنانی لە زانکۆیەکان ، ئەنجامنەدانی توێژینەوەی زانستی لەسەر زمان، لەبەرئەوە دەکرێ بڵێژین کۆی بەسەریەککەوتنی ئەو دیاردانە شێوە زمانێکی جۆکەری بەرهەمهێناوە کە زمانێکی ئاسان و کاربەڕیکەرە ، لە ئاینەدەشدا مەترسی گەورەی لێ چاوەڕێدەکرێت..
لەبەر ئەو هەڕەشانەی لەسەرەوە ئاماژەیان پێدرا، ئەرکی سەرەکی دەسەڵاتی هەرێمی کوردستانە زۆر بە پەلەو بە یاساو هەنگاوی کاریگەر بەرگری لە زمانی کوردی بکات و پێداچوونەوەی تایبەت بە هەموو ئەو بۆشایی و هەڵانەدا بکات کە زمانیان لاوازکردوە، هەروەها بەرگری لەو هێرشە بکات کە دوژمنانی کورد لەڕێگەی زمانەوە خەریکە ئامانجی خۆیان دژی کورد دەپێکن …
هەروەها پێویستە بەیاسای تایبەت شکۆ بۆ زمانی کوردی بگەڕێندرێتەوە ، زانکۆیەکان پابەند بکرێن بە ئەنجامدانی توێژینەوەی زمانەوانیو زانستی سەردەم، چەندین جۆر ئەکادیمیای فێربوونی زمانی کوردی بکرێنەوە، بۆ ئەوەی بازاڕ بۆ ئەو زمانە پەیدابکرێتو زیاتر بناسرێت ، بە ستراتیژی تایبەت مێژوو و ئەدەبی کوردی وەربگێڕدرێنە سەر زمانی نەتەوەکانی تر، مەرج و ڕێنمایی توند، بۆ کوردیزانی و ڕەوانبێژی لە زمانی کوردیدا بسەپێنرێن بۆ ئەو کەسانەی دادەمەزرێن.
لەهەمان کاتیشدا ئەرکی زمانزان و ڕوناکبیرانیشە چیتر کەمتەرخەمی نەکەن و هەوڵبدەن زمانی کوردی لەگەڵ پێشکەوتنە تەکنۆلۆجییەکان بگونجێنن و زۆرترین کۆنفراس بۆ لێکۆڵینەوە لەسەر زمان ببەستن و بەبەردەوامی کۆمەڵگا لەو مەترسییە گەورەیە کە لاوازبوونی زمانە

ئاگاداربكەنەوە و زمانی كوردی بپارێزن و لیژنەیەك لە كەسانی پسپۆرو زمانزان لە فەرمانگەو زانكۆو بەڕێوەبەرایەتییە پەروەردەییەكان دابمەزرێن، بۆ پاراستن و سەلامەتی زمانی كوردی.

Negar nadir

2017